

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՈՒՄԱԾ Ե

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգազինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԻՍԻԿ՝ Ամսական բաժնորգազինն է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ. Նամակ կամ դրամ գրկելու համար 1 ֆրանգ. Նամակ կամ դրամ գրկելու համար 1 ֆրանգ.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ԼՍ. ՏԱՐԻ
ԹԻՒՒ

1915 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 13 ԴԷ.
(Ն.Տ. 1915 Սեպտեմբեր 30)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ բոլոր զինքնաշարժները, չարտադրողները, չհրատարակուած ձեռագիրները, ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով, ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդղի կարծէ. 1 զինքնաշարժը 2 սանդղի:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17.

ԲԱՅՈՒՄԱԾ Ե
ԲԱՅՈՒՄԱԾ Ե
"ԱՐՄԵՆԻԱ"
ԼՍ. ՏԱՐԻ ԵՐԶԱՆԻՆ

(1915 ՕԴՈՍՏՈՍ — 1916 ՅՈՒԼԻՍ)

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 օգոստոս-1916 յուլիս) բաժնորգազինն է 20 ֆրանգ (4 տոյար ամբ. թիկեան կամ 7 ռուբլ և 50 կպի. ռուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեայ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի, ուր կը գրկուի կէս բաժնորգազնով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանգ բաժնորգազնով. Կարելի է բաժնորգազնուի նաեւ քանի՜ ամիս համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ (40 սէնգ = 75 կպի.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Յայտնի է ազգէն թէ անոնք որ գնում են իրենց օգտին արձանագրուած են մեր հրատարակած Օժանդակով եւ կէս բաժնորգազնով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆրանգ Կարելի է նաեւ Օժանդակի նշանակած բաժնորգի հասցէին ուղղակի գրկել թերթը, 12 1/2 ֆր. (2 1/2 տլր.) բաժնորգազնով:

Մ. ՓԱՐՄԱՆԻՅԱՆ ԶԻՄՈՒՄԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

	Ֆր. անդ.
Ս. Հայ գիւցազնուի մը	
Բ. — Է. (Սպառած)	40
Բ. Թիւրքիայի Հայերն եւ Երեւանի գրաքննիչը (Գրեց Մ. Ա. Կարապետ)	50
Բ. « Այսպիսի յուշարար (Ա. տարթ)	1,40
Ժ. Վրէժ	20
Ժ. Թաւառ Բոյաբիւս	20
Ժ. Նույնը Մ. Փարսեզա- յան խորացնող աստուանոր- ներէն	15
Ժ. Մը պարսկար հայրենասիր (Պարսկարի մը Գեղար- խանի մասնակցութեամբ)	1,40
Ժ. Մը գաղութ	20
Մարտիկն գործող գրկուած փոստի փաթեթը կը վճարուի հրատարակողէն:	

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայերը Թիւրքիայի մէջ. — Ուսու- թիւրը պատերազմը եւ Հայերը. — Ուս- զօրաբանակը Թիւրքահայաստանի մէջ. — Հայկական լուրեր Լոնտոնէն. — Հայա- նպաստ շարժում Սիւսի մէջ. — Բոր- Սախո հասնող Հայերը եւ Մարտիկները պարտականութիւնը. — Տեղական. — Ուսուի մերձագիրը Պուլկարի մէջ. — Համեմատական պատերազ- մը. — Պարսկաստան. — Չանազան լուրեր. — Նամակատուի. — Բանասի- րական (ճանապարհէս). — Ծանու- ցումներ:

ՀԱՅԵՐԸ ԹԻՒՐԿԻԱՅԻՆ ՄԷՋ

Վաշինկընէն կը հեռագրեն հոկտ. 5ին թէ Կ.պոլսի ամերիկեան դես- պանը հրահանգ ստացաւ Թիւրքիայի արտաքին գործերի նախարա- րին ըսելու որ եթէ չզադրեցունեն Հայերի կոտորածները, Սիւրիկայի Միացեալ-Նահանգներին և Թիւրքիայի միջին բարեկամական յարա- բերութիւնները պիտի փնտռուին:

Վարչական պաշտօնեաներ այդ մա- սին բացատրութիւն կուտան թէ Բ. Դրան հետ դիւանագիտական յա- բարեբարութիւնները խզելու մտա- գրութիւն չկայ, այլ միայն ամերի- կեան ժողովրդին և օսմանեան ժողո- վըրդին միջև բարեկամական յարա- բերութիւնների խզման վրայ է խօս- քը սրպէս զի ցոյց տրուի Թիւրքիային թէ կոտորածների շարունա- կութիւնը ինչ ազդեցութիւն կու- նենայ հանրային կարծիքին վրայ:

Վաշինկընէն նոյն ամսաթուով եկած ուրիշ հեռագիր մ'ալ կըսէ թէ Բ. Դրան պիտի թողաւրէ Սիւ- րիկայի դառնալու (Թերթի թէպաւ) նպատակով Սիւրիկայի Միացեալ- Նահանգները երթալ ուղղւոյ Հայերին մէկնիլ Թիւրքիայէն (Կերելի թէ Հա- յերի մեծ մասը կոտորուի և բոլոր կարևոր ոյժերը սպառուի յետոյ, մը- նացած մի քանի ձերբերին և երա- խայներին ալ Սիւրիկայի դառնալ պիտի թողաւրէ... խմբ. Արմ.)

— Տէլի Գրովելի թղթակցը կը-

սէ որ բրոֆէսէօր Տիւթօն Հայերի ստակալի կոտորածներին վերաբե- րեալ մանրամաս տեղեկութիւններ կուտայ որոնք իմացած է խարբեր- զի ամերիկեան «Եփրատ» Գոլէճի պաշտօնեայէ մը: Թղթակցը կը յա- րէ որ աղջիկների երկու երրորդը և մանչերի վեց եօթերորդը աքսոր- ւելով մեռած կամ հարէմների մէջ տեղաւորուած են: Բրոֆէսէօրները բանտարկուելով, չարչարուելով, խե- լագարուելով կամ մութ ու խոնաւ բանտերի մէջ մնալով մեռած են: Բրոֆէսէօր Պուճիգանեանի, որ իր ուսում էտինպուրի առած էր, մա- զերն ու եղունգները քաշելով փըր- ցուցած են: Ուրիշ զանազան չարչա- րանքներ ալ տալէ յետոյ սպաննած են: Բրոֆէսէօր Թէնէքէճեանն ալ միևնոյն չարչարանքների ենթարկ- ւած և յետոյ անօթի թողուած ու Տիւրքիայի ճանապարհին վրայ սպաննուած է:

Ընդհանուր կոտորածին ժամա- նակ, բրոֆէսէօր Որբերեան որ իր ուսում առած էր Բրինդապուրի մէջ, ուրիշ բրոֆէսէօրի մը չարչա- րանքներին ակնատես դռնուելով խելագարուած է: Ղինք Մալաթիա տարած ու սպաննած են: Բրոֆէսէօր Նահիկեան, որ խարբերուի ամերի- կեան գոլէճին մէջ ուսում առած էր, սպաննուած է միևնոյն ժամա- նակ որ սպաննեցին բրոֆէսէօր Թե- Նէքէճեանը:

Թղթակցը կուլ կընէ միջամտու- թիւն մ'ընելու սրպէս զի Հայերի քաղաք մասը որոնք ողջ մնացած են դեռ, չտեսնեն նոյնպէս իրենց ըն- տանիքի անդամների առեանդուիլը՝ զարգարելու համար հարէմները, Կ.պոլսի ամերիկեան դեսպան Տ. Մօրիկընի մտա հեռագրելով թէ քան հազար անգլիական ոսկի պէտք է Հա- յերին նպատակ գործը սկսելու հա- մար, կըսէ: «Թախանձագին կը խըն- զրեմ մարդկութեան բոլոր բարե- կամներէն որ իրենց ձեռքէն եկած ամէն բան ընեն մեղի օգնութեան հասնելու համար»:

Բրոֆէսէօրի բա-

րեգործական հիմնադրութիւնը 6.000 անգլ. ոսկի տուեր է: Սլոժ Միացեալ-Նահանգների բոլոր մեծ քաղաքներին մէջ կոմիտէներ և մի- գիւններ կը կազմեն ասոր համար:

— Գերմանական «Ֆէյօնիշէ Չայ- դուկ» լրագիրը հրատարակելով թէ Միացեալ-Նահանգների Կ.պոլսի դեսպանը բոլորքեր է Հայերի կոտոր- ւելուն դէմ, հեռեկալ գիտողութիւնն ըրած է որ կը յայտնէ Գերմանե- րի մտայնութիւնը. «Թիւրքերին ի- րենց գիտնալիք բանն է թէ ինչ- պէս պէտք է վարուին Հայերին հետ և Միացեալ-Նահանգներն իրենց մեծամտութեան ապացոյց մը կու- տան երբ կուզեն անգամ մը ևս մարդկութեան պահպաններ հան- դիտանալ այնպիսի խնդիրների առ- թով որ ուղղակի իրենց չեն պատ- կանիր: Միացեալ-Նահանգները լա- կընեն եթէ ինչն իրենց ահագին քանակութեամբ զէնք ծախելը ֆա- րակ համաձայնութեան և իրենց այդ գործողութեան անհամաձայն լինելը մարդասիրական զգացումնե- րի հետ»:

ՌՈՒՍԵԻԹԻՐԻՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Էջմիածին ապստամուած փախու- տականներէն մօտ 2.000 ծնողներ իրենց աղքատ անդին ցանցնուած զաւակները յետ առած են: Հիւան- դութիւնները ստակալի են այդտեղ- օրովան մօտ 600-700 մահ կը պա- տահի:

— Վերջերս կուս ի. ի. վարանցու- րաշկովի յարուցած միջնորդու- թեան շնորհով նախարարների խոր- հուրըր տաճկահայ փոխտտականե- րին յատկացուցեր է 300.000 ռուբ- լի: Ստով ի նպատակ Տաճկահայ փա- խըտականներին միջնալոյժ 800.000 ռուբլի յատկացուած է պետական գանձէն:

Հաշուուած է որ 150.000 փախու- տականների ապրուստին համար ան- հրաժեշտ է ամսական 1.125.000 ռուբլի:

— «Հորիզոն»-ի մէջ կը կարգանք հետեւեալը, որ գրուած է իր գիրքէն սեպտ. 2/15/15. (1)

«Վանի երթ ու գալն սկսած էր, ամեն օր տասնեակ կառքեր, ֆորգոններ էին գնում դալիս»

Ստացած տեղեկութիւններին նա. յետո՛վ՝ դրութիւնը վանում բոլորո՛վին խաղաղ էր:

Մեր առաջին նահանջի ժամա. նակ, Զէւգէթի 500 ասկեարները քաղաքում երեք օր մնալուց յետո՛յ՝ հեռացել էին:

Վանի հարուստ շինութիւնները համարեա բոլորը վաւած, թաւան. ւած էին: Ուայց գաղանթութիւններն ու թաւանը քաղաքում այս անգամ սովորականից չափաւոր էր եղել:

Բերկրից մինչև վան ճանապարհը զիականերով էր բռնւած: Ենթ. հիւ Արամի ձեռք առած կտրուկ մի. ջոցներին, քաղաքը հետզհետէ մաք. րւում էր զիականերից:

Գաղթականների վերադարձը նախկին թափով չարունակւում էր: Գնում էին մեռակ՝ կուելու, գնում էին ընտանիքներով՝ իրենց քայ. քայլած անտեսութիւնը կարգաւո. րելու:

Գործին տեղեակ մարդիկ խոր. հուրդ էին տալիս առ այժմ. ընտա. նիքներին հանգիստ թողնել, չվերա. դարձնել:

Իշխանութիւնը թող էր տեղ զաղթականներին տեղաւորել առա. յին պատահած դատարկ թիւրք կամ քիւրդ զիւղում:

(1) Ինչպէս կերելի, վանի վերագրաւ. ւումէն վերջ դարձեալ թիւրքերը յարձա. կումներ գործած են վանի շրջակայները եւ վան վերադարձող Հայերը ստիպուել են դարձեալ կովկաս փախչիլ եւ իրենցմէ մէկ քանի հարիւր հոգի, որոնք անգէն էին եւ վերադառնալ անպարտած, հա. նապարհին կոտորուել են թիւրքերէն եւ ֆիւրսերէն: ԽՄԲ.

Իրերի դրութիւնն այս էր, երբ վանայ լճի շրջանից նոր գոժկան լուրեր հասան և նորից ծայր տւին ծանօթ անցքերը:

— Վերջերս Սե ծովի ափերէն Սոխում հասած յոյն փախստական. ներ պատմած են որ Տրապիզոնի շրջանին մէջ զինուած բաղմաթիւ հայ երիտասարդներ ապաստանած են Դանա հայաբնակ գիւղի լեռնե. րը և ապստամբութեան դրօշը պար. զած՝ թիւրք կառավարութեան դէմ: Ասոնց միացած է թիւրք կառավա. րութենէն հայաժողովը լաղերի պե. ղապետ իսմայիլ պէկը որ կը կոտի թիւրքերի դէմ: Հայեր իրենց յոյսը դրած են ուս զօրքի յառաջխա. ղացութեան վրայ: Եթէ վերջինս ա. րագ վրայ հասնի, ապստամբները կը միանան անոր:

— Փախստականների վիճակի մա. սին եղած նկարագրութիւնները սարսափելի են պարզապէս. մասնա. ւորապէս Էջմիածնի մէջ, ամենու. րեք կիներին և երախայիների կիսա. մեռ կմախքներ փռուած են, պա. րաններ աղտոտութիւնների մէջ մա. հացած, մանուկներ անօթութենէ ինկած: Մնտառին մէջ 6.700 ան. թաղ զիականեր ուռած, ալլակերպ. ւած կը նեխին և 50 մշակներ թէն զերեզմաններ կը փորեն բայց մահը աւելի արագ կաշխատի քան մշակ. ները և անթաղ զիակաները ճանճերի և որդերի բնակարան կը դառնան բաց օդին մէջ:

Էջմիածնի մէջ Եղբայրական Օգ. րութեան կեդրոնական Բանձնաժո. ղովը ինչպէս և այդ նպատակին ծա. օայող ուրիշ յանձնաժողովներ թա. խանձագին կոշեր կուղղեն օգնելու համար կովկաս փախած Տաճկահա. յերին, բայց արգիւնքը անբաւա. կան եղած է դեռ թշուառութիւն. ները դարմանելու:

կիցներէն՝ կապասն իրենց հայր:

Տան օր կը տեւէ ծովային այս ճամ. րորդութիւնը — Մարտիէն մինչ Սալո. նիկ: Ըամբին՝ անունը նաւի հային՝ շատ դժգոհելու առիթ չպիտի ունենայի, եթէ երեք միշտ նոյն տեսակի կերակուր. ներու կրկնութիւնը ի վերջոյ չզգուցնէին: Աստու սուրճ և չոր հաց, ցերեկին ապուր, բանջարեղէնով մը միս և զինի. նոյնը իրիկուն, ու զինին է մանաւանդ որ կը մարսեցնէ ծովու հովին և օդին հետ:

Միջերկրականէն Արշիպեղագոս անցած ատենը ցերեկապահ ու երկաթապատ հսկա. Սաքոն մըմերնաւէն անցադիր կը պա. հանջէ. պահանջի դործադրութիւնը կէս ժամ կը տեւէ ու ապա Արշիպեղագոս կը մտնէր, իվերջոյ Թեսալոնիկ, ուր նոյն ձևականութիւն, բայց միշտ սիրալիր ու անխոժոռ:

Սալոնիկ. — Արեւելքը ծայր կառնէ Թալոնիկէն, Արեւելքը տգիտութեան, կեդ. տի և լպիրը մերկութեան ու ստոր զեա. նաքարչութեան: Արեւելքը, սա մօտաւոր Արեւելքը, որը Եւրոպային համար թիւր. քիան կը խորհրդանշէ, և Սելանիկ, երկար տարիներու թիւրք տիրապետութենէն յե. տոյ, այսօր յունական իշխանութեան տակ, զեռ «թիւրք կը հոտի»:

Նեղ ու կեղտոտ փողոցները՝ խորդ ու փորդ քարայրատակներով, շնորհներու

— «Մշակ» կը գրէ թէ վանէն թիֆլիս հասած մի անձի ըսածին համեմատ՝ երկրորդ նահանջէն յե. տոյ վանի վարժապետանոցի, Երա. մեան վարժարանի, «Վան. Տոսպ» թիւր. թի տպարանի, «Աւետիսեան» գրա. դարան, ընթերցարանի շինութիւն. ները փլատակներին են վերածուած. վառուած են քիչ շատ աչքի ընկնող տունները. ինչպէս օրինակ Գափա. մաճեանների, Թէրզիպաշեանների, Ճիտէճեանների բնակարանները, իտալ. փողոցի վրայ եղած բոլոր կարևոր շինութիւնները մոխրի են վերած. ւած և տուններէն թանգարժեք իրե. ղէնները գրեթէ բոլորովին թաւան. ւած են: Համեմատաբար քիչ է վը. նասուեր Արարուց թաղը:

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱՐԱՆԱԿԸ ԹԻՒՐԿԱՆՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պետրոգրադէն պաշտօնական աղ. բիւրներէ հաղորդուած տեղեկու. թիւններէն կը քաղենք հետեւեալ. ները:

Հոկտ. 31. — Վանի երկրամասին մէջ, մեր զօրքեր կը շարունակեն նեղը ձգել թշնամին Ռոսանի արև. մըտեան կողմի ուղղութեան մէջ. կռուէ մը յետոյ յաջողեցան դրաւել անոր դիրքերը. կը շարունակեն հա. լածել թշնամին:

Ջալիլադի ուս զորփրանաւը հոկտ. 2ին ուժակոծեց Սե ծովի թիւրքական ամէնէն բանուկ նաւա. հանգիստ Տրապիզոնը և անոր մթե. բանոցները ուր երկու ուժգին պայ. թումներ յառաջ բերաւ: Թիւրքա. կան հրետանիները չպատասխանե. ցին: Ետոյ Ջալիլի Գի գնաց Ռա. դանաի նաւակայքը ուր գերի բռն. նեց թիւրքական ինքնաշարժ նաւ մը որ հանքածուխով բռնաւորուած

նման սա խանութները, բանջարեղէններու և պտուղներու փառութիւնը, նեխած ձու. կերու տակառներին արձակած դարչելի հոտը, հոս ու հոն կուտակւած և ցիրուցան եղած ամէն տեսակի աղտոտութիւններն ու աւելուցները, բորոտած շունները, վերջա. պէս աղտոտ ու բորոտած շինութիւնները Սելանիկի հին մասը կը յատկանշեն ու անով Արեւելքի յուշերը կարթնացնեն:

Արևու ծագին ու մայրամուտին սահ. մանը կազմող սա երկիրը իր մէջ կը խը. տացնէ աւելի շատ առաջինը քան վերջի. նը, և ծովէն եկած հովը փողոցներու փո. շին կը բարձրացնէ քարաշէտութիւննե. րով հարուստ՝ յիշեցնելու անցորդին թէ չուտով Արեւելքը պիտի հասնի:

Ժիորը, բարձրաձայն սակարկութիւնը, հայհուլը, փողոցային գոհճիկ խօսքերը ու անոնց հետ անպարկեշտ կիսամերկութիւնը չեն անհետացած հոս ալ, յունական տի. րապետութենէն յետոյ նոյնիսկ, և Սելա. նիկը, Թիւրքիոյ երեքմի մանկէն շատ զարգացած (?) քաղաքը նոյն տէրութեան միւս քաղաքներուն պատկերը կը տայ:

Բոկոսն բռնակիրը իր սապատն ունի ու փողոցի մէկ անկիւնը երկնցած՝ յաճա. խորդի կապաւէ: Խանութի մէկ անկիւնը ծալապատիկ նստած՝ սա վաճառականը (?) համբիշին հատկանքը վերուվար կը գլտո. րէ իր թանձրախիտ միտքին ծայրը շար.

էր և զայն տարաւ Պաթում: Նաւը գերի բռնուած ատեն ցամաքէն մի քանի տասնեակ սաժէն միայն հեռու կը գտնուէր: Թիւրքերը յաւակնու. թիւնն ունեցան թնդանթաճաղու. թեամբ և հրացանաճաղութեամբ կըռ. ի բռնուելով ուս յաճանաւին հետ՝ արդիւի իրենց նաւը դրաւելէ:

— Հոկտ. 6. — Ամրոցը ապամա. կատին վրայ, ի բաց առեալ վանի երկրամասը, մեծ ընդհարումներ չեն եղած:

Ջանազան կէտերի վրայ Թիւր. քերը փորձեր ըրին մեր սահմանա. գըլիւի ուղղութեամբ յառաջանալու. բայց այդ բոլոր փորձեր դիւրու. թեամբ յետ մղուեցան:

Յառաջապահ զօրքերի կռիւներ, աւելի կատաղի կերպով, տեղի ունե. ցած են Սե ծովի եզերային մասին մէջ, Խոփաի հարաւարեմուտքը և աւելի հեռուն հարաւ արեւելքը, մին. չև Ճորոխ և Օլթա գետերի խառ. նարանը:

Իշխանի երկրամասին մէջ, Ճորո. խի և Օլթաի խառնարանի ապամա. ճակատին վրայ և աւելի հեռուն, հա. րաւարեւելքը, գրեթէ թորթում լը. ճէն մինչև Խորասան, մեր հե. տախոյզները յաջողած են մի քանի զննութիւններ կատարել:

Տուրթաի երկրամասին մէջ, Եփ. րատի վրայ, Ալաշկերտի հարաւա. կողմը, Մանազկերտի գէպի արեւել. քը և Արճէշի երկրամասին մէջ, վա. նի լճի հիւսիս-արեւելեան ծայրին վրայ, ընդհանրապէս հանդարտու. թիւն կը տիրէ:

Վան քաղաքի հարաւարեմտեան կողմը, մեր զօրքեր յաղթելով թիւրք զօրքերի ջոկատի մը, հոկտ. 3ին, շա. րունակեցին հալածել թշնամին որ վանի լճի հարաւակողմը կը քաշուի

ծելով ու երկար, բարձրաձայն յօրանջե. րով: Պտղալմաճաղը երգի շէշտերով իր վաճառքը կապդարարէ, ինքը բոկոտն, կեդ. տոտ ու անմաքուր ձեռքերով սեխի, ձմե. րուկի շէրտերը, խաղողի, տանձի և թուզի կողովները տակն ու վրայ ընելով: Հացա. վաճառը իր փուռին առաջ կը կարմրի ու քիթը սրբելէ յետոյ խմորը կը պատրաստէ փուռին համար:

Սա ֆէսաւոր «չէրլին», որու վզին ե. դած օձիքը իւղ կը հոտի ու փողկապին ծայրը իր ընչացները կը չօւտի, մերթ ափնապիշ անցորդները կը դիտէ ու զայնա իրեն կը հրաւիրէ, մերթ ալ ու երկար ա. տեն՝ կոտրած աթոռակին վրայ կիշնայ հանգստանալու համար: Տեսակ տեսակ խմիչքներ ծախողը իր զլխին կը կրէ մեծ ու փոքր ամաններ՝ բոլորն ալ զգւելի աղ. տերով ծածկւած: Ախտամբիկ գեղղկուհի իր մածուն ունի ուսերուն վրայ՝ բաց ու փոշին ցուցադրւած: Ծխալմաճառ սա փոքրիկ ոտն բորիկ փողոցները կը շափէ ու սրճարաններ կը մտնէ գովաբանելով իր սպրանքին աղնութիւնը:

Ճանճերու և մոծակներու արշաւանքին ենթարկւած ճաշարանի մէջ կերակուրնե. րու ամանները փողոցներու սովածները կը դիւթեն, ու սովածները աղտոտ սեղաննե. րու շուրջը բոլորած՝ իրենց տանն մատնե. րով պատառներ կը յափտակեն միևնոյն

եզերքին երկարութեամբ, յառա-
ջանալով լեռնային ճանապարհներէ,
8 ֆեմ 3 հազար սոք բարձր կերճերէ:
— Հոկտ. 9. — Մանազկերտի
հիւսիսային արևմտքը, խաակէօլ
լէին մօտ, մեր հեծելազօրքեր տեղա-
հան ըրին թիւրքական կանոնաւոր,
սիւլարի և ֆիւրտ հեծելազօրքերն
իրենց խրամաներէ:
Մեր խոստը Ալատաղի երկրա-
մասի ֆիւրտերը յետ մղելով դէպի
Մանազկերտի արևելակողմը, հասաւ
ստորոտը Սիփանտաղ լեռին որ վա-
նի լճի հիւսիսային եզերքի սահմա-
նը կը կազմէ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

Լոնտոնէն հոկտ. 7ին կը գրեն մեզ:
«Լօրդ Պրայսի նախաձեռնու-
թեամբ ընդարձակուած և վերա-
կազմուած է Օր. Բապինսընի սկը-
սած «Հայկական նպաստի ֆօնդ»-ը,
երեսփոխանական ժողովի պալատին
մէջ յայտնի հայաստանցի խորհրդ-
դակցութենէն յետոյ:

Տաս օր առաջ ընտրուեցաւ նոր և
գորտոր Յաննախումբ մը այցելե-
լու համար Լոնտոնի Լօրտ քաղաքա-
պետին և ինդրելու անոր պատուա-
կալ նախագահութիւնը ի նպաստ
Հայկական ֆօնդին, Յաննախումբ
քի Անդլիացի անդամներն են Պ. Պ.
Նօէլ և Հարօլդ Պրօքթըրներ, Անիւ-
րին Ուիլիամ, Թ. Բ. Օ. Գօնըր, Օր.
Բապինսըն, Տիկիններ Մաալին Գօլ
և Հիքսըն: Իսկ Հայերէն առանձին
հրատարակ ընտրուեցան իրրեւ ներ-
կայացուցիչ Հայ ժողովրդին՝ գնդա-
պետ Մարգար Կրէկըրի և Նոր Զու-
ղայիցի պ. Աւետում Յակոբեան,
երկու եռանդուն և հայրենասէր գոր-
ծիչներ, որոնք հիմնապէս կը վայե-
լեն մեր Անդլիացի բարեկամների
բացարձակ վստահութիւնը: Հոկտ.

ամանէն, միևնոյն կերակուրէն, ամէն մէ-
կը աճապարելով լաւ ու մեծ պատառ ու-
նենալու, յաճախ մօռնալով իրենց քթի
ծայրին վառած լապտերը, զոր պէտք է
մարել, քանի որ Արևելքին արեւը աւելի
քան լուսաւոր է... ու յաճախ կայծը կե-
րակուրի ամանին մէջ կիսնայ քթ-պըթա-
լով ինչպէս իմ ծխափոտի վերջի մեա-
ցորդը փողոցներու մէջ լճացած ու բազմա-
բնակած իրակոյտերուն մէջ...:

Փողոցներու անկիւնները բորակ կը կա-
պեն ու բորակէն վար գարշահոտ հե-
ղուկը կը ծաւալի տակաւ՝ բանլարեղէնե-
րու կողքին, անցորդի ներկայութեանը ու
խանութպանի քթին տակ: Հեւ ի հեւ վա-
ղող սա քաղաքացիները կոճակ մ'ունին
միայն, ու բորակը կը թանձրանայ պատե-
րուն երեսն ի վեր...:

Քայց ինչ որ աւելի քան զգուշի է, գա-
լայ café chantantներն են՝ իրենց գարշա-
հոտ մթնոլորտով, «նարկիլէ» ներքու առու-
տըռոցով, ծխախոտներու թանձրացած
ծուխով, ու մանաւանդ chanteuses պի-
տակին տակ թաքնուած սա պոռնիկներու
կեղտոտ ու լպիւր շարժումներով, մարմա-
խաղերով, որոնց հետ բթացած ու ապա-
կանած երիտասարդներուն փարայ առ փա-
րայ ջրած մի սակարկութիւնը բոլորովին
կը նմանի café կողքին գտնուած մասվա-
ճառի խանութին, ուր անասուններու ա-

15ի ուրբաթ օր Լոնտոնի քաղաքա-
պետարանին մէջ պիտի գումարուի
մի հսկայական միտինգ ի նպաստ
Հայկական ֆօնդին: Լօրդ քաղաքա-
պետի նախագահութեան տակ պիտի
խօսին Լօրդ Պրայս, Օգսթօրդի ե-
պիսկոպոսը, Կարդինալ Պօրն, Սըր
Էտուին Բիրս և թերեւ Լօրդ Բըր-
գօն: Պիտի ուղարկուի 10.000 հրաւի-
րագիր բոլոր բարեկամներու ևակա-
նաւոր Անգլիացիներու:

Անգլիական բոլոր թերթերը մեծ
հետաքրքրութեամբ կը հետեին հայ-
կական ողբերգութեան սարսափնե-
րուն: Երջո կայ որ միտինգը կունե-
նայ լաւ հետեանք և կը գործէ մեծ
տպաւորութիւն:

«Պր. Արշակ Սաֆրաստեան
Asiatic Reviewի վերջին թուին մէջ
գրած է մի երկար յօդուած՝ տալով
Հայաստանի ներկայ դրութեան վը-
րայ ամփոփ տեսութիւն մը:

Յիշեալ պարոնը Լոնտոնէն մեկնե-
ցաւ դէպի Կովկաս և վաճ իրրեւ
թղթակից քանի մը անգլիական և
ամերիկեան յայտնի թերթերու:

ՀԱՅԱՆՊԱՍՏ ԵԱՐԺՈՒՄ ՍԻՒԻՍԻՄԷՑ

Ժնէվէն կը հեռագրեն Ռոկտ. 10ին.
Հայերին օգնելու համար այստեղ
կազմուած կոմիտէները որոնք գրէ-
թէ 20 տարիէ ի վեր գործութիւն ու-
նին, Պէրնի մէջ խորհրդաժողով մը
գումարեցին որ որոշեց անյապաղ
զբաղել այդ դժբաղդ ժողովրդին օգ-
նելու միջոցներով, այդ ժողովրդի՝ որ
թիւրքական անգթութիւնը անգամ
մը ևս ջարդուկոտոր ըրաւ:

**ԲՈՐ-ՍԱՒՏ ՀԱՍՆՈՂ ՀԱՅԵՐԸ
ԵՒ ՄԱՐՍԷԼԵՅԻՆԵՐՈՒ
ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ**

Հեռագիրը կիսացնէ թէ ֆրանսա-
կան յաճանաւորը Հայ փախստա-

րիւնը կը լերդանայ և ուր գետնաքարը ու
պիծակներով բնակած մի կտորները շու-
նիւրէ կը քաշուին յետոյ սովալուի յաճա-
խորդներուն տալու համար՝ անմեղունակ
դէմքով ու բնական պարզամտութիւնով...:
Հոն՝ café-chantantներու մէջ երկու երի-
տասարդութիւնն է որ կը խամշի և ուր
մարած ոյժերը պահ մը վերակենդանա-
լու ցնորքը կը սնուցանեն. հոս՝ մասվա-
ճառներու քով, անկենդանացած մի կտոր-
ներով ամբողջ քաղաք մ'է, որ կապակա-
նի ու տակաւ կայստեռի:

Ֆրանսայի համեմատութեամբ, Սելանի-
կի կեանքը խիստ թանկ է, աշխատութիւնը
պակաս, նորեկ գաղթականներու պարա-
պորդութիւնը եայլն պատճառներ մուրաց-
կաններու թիւը բազմապատկած են. մու-
րացկաններ, որոնք պատառ մը հաց, ող-
կող մը խաղող ունենալու համար գետնա-
քարը կը սողան ու անպարկեշտօրէն իրենց
մերկութիւնը կը ցուցադրեն սրճարաննե-
րու, ճաշարաններու և փողոցներու մէջ:
Նորեկ կառավարութեան օրէնքները մա-
սամբ դեռ չգործադրուած, թափառալիկ-
ները փողոցը կապրին ու անոնց հետ անար-
դարութիւնը կը թափառի ծովափին, նա-
ւակներու մէջ և շուկաներու բորբոսած
անկիւններու մէջ:

Օրւայ սոսկալի տաքին (25-30) սա ձե-
րուկը մէկ քանի փաթթոցներով ու ծո-

կաններու նոր փոխադրութիւն մը
ևս ըրած են ի Բօր-Սախտ:
Հայ կարմիր խաչի ընկերութիւ-
նը հոն փութացած է եղեր անոնց
օգնելու համար, Հեռագիրը կաւել-
ցնէ նաեւ թէ հակառակ եզրկտա-
կան կառավարութեան հոգածու-
թեան և Հայ գաղութին փոյթեան,
գութեան, շատ մեծ թշուառութիւն
կը տիրէ հայաժանքի ենթակուող
այդ դժբաղդ զոհերուն մէջ ու կը
գովէ զիւցազնական կոխը այդ ա-
զատուող Հայերուն որք Տէր Աբրա-
համ քահանայ Գալուստեանի խրա-
խուսանքովը երեք ամիս շարունակ
կուռած են թիւրքաց դէմ, անոնց-
մէ 6.000ը մեռցնելով:

Այս տեղեկութեանց վրայ, առանց
սպասելու պաշտօնական մարմիննե-
րու վարանումներուն, կը փութամ
յայտնել թէ ես իմ կողմէս պատ-
րաստ եմ մասնակցելու անոնց օգ-
նութեան եթէ Մարսելի Հայ երիտասար-
դաց Միութիւնը հանգանակութիւն մը
բանայ. նոյն իսկ տեղւոյս Հայուհիք
ալ կրնան հանգանակութեան մը
ձեւնարկել եթէ ուզեն: Մենք Մար-
սելլաքնակ Հայերս զայս պէտք է
ընենք ոչ թէ առ ի գթութիւն, այլ
մեր երախտադիտութիւնը յայտնե-
լու համար մեր արի հայրենակից-
ներուն որք Հայութեան պատիւը կը
բարձրացնեն:

Մկրտիչ Տէր ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ՏԵՂԱԿԱՆ

Անցած հինգշաբթի օր (հոկտ. 7)
կէսօրէն յետոյ տեղիս Հայ գաղութի
Բնդհանուր ժողովը գումարուեցաւ
Ս. Յարութիւն մատրան մէջ, օրա-
կարգ ունենալով Տ. Եղիշէ քհնյ-
Գալընճեանի դէմ եղած ամբաստա-
նութիւններին մասին խորհրդակցիլ:
Այդ նկատմամբ Հոգարարձութեան

պատր ֆէսը ունի զիսին և երկար ու
հաստ մուշտակը ծոծրակէն իջնելով՝ փո-
ղոցի աղտեղութիւնները կը մաքրէ իր փէ-
շերով, և ծովէն եկած թեթեւ հովը կոճա-
կէն վեր կը բարձրացնէ փողոցին փողինե-
րը, որոնք տակաւ կը հանգչին կամաւոր
բեռնակրի կոճակին, մուշտակի փափուկ
խաւամազերու և փաթթոցի արունքներուն
մէջ... բնակարաններու արժէքը թանգ,
փողին տեղ մը կը փնտռէ հանգստանալու
համար, ինչպէս որ սա թափառալիկը
խանութի մը գոնակներուն տակ կը կծկի
դիւրեւայ ցուրտին պատապարելու հա-
մար:

Սալմիկի Հայերը. — Ստացած տեղե-
կութիւններու համեմատ, թիւրք տիրա-
պետութեան տուն Սելանիկի մէջ կային,
80-100 հայ ընտանիքներ, որոնց մեծ մա-
սը կառավարական պաշտօնեաներ ըլլալով,
իրենց ամսականներու ետեւէն դադին, երբ
Յոյնը Սելանիկ մտաւ, ու թերեւ այսօր
թիւրքերոյ բանակներուն մէջ յոյն Սելանիկը
կը փնտռեն:

Այժմ հազիւ թէ 30-40 հայ ընտանիք-
ներ գտնին Սելանիկի մէջ, և այս է
պատճառը, որ հայ քահանան ալ այնքան
զոհ չէ: Հայերու մեծ մասը խանութ-
պան-վաճառականներ են. կան մէկ քանի
արհեստաւորներ և ազատ առաքելքի տէր
Հայեր, որոնց մէջ ունինք համբաւած

պատրաստած և երկարապատում
փաստեր պարունակող տեղեկագիրը
կարգացուելով, ժողովը Տ. Գալըն-
ճեանը Մարսելի հոգևոր հովուու-
թենէն հրաժարեցնելու տրամադ-
րութեան մէջ գտնուեցաւ. միևնոյն
ժամանակ կարգացուելով Տ. Գալ-
ընճեանին նոյն միջոցին զրկած մէկ
գրութիւնը որով կը յայտարարէր
թէ ժողովրդին մէջ իրեն դէմ հա-
կառակութիւններ ծագած լինելով՝
քար գայթակղութեան չլինելու հա-
մար կը հրաժարէր ինք իր պաշ-
տօնէ, ժողովը ընդունեց հրաժարա-
կանը:

Ետոյ մէկ երկու առաջտիւղներ
եղան թէ Տ. Գալընճեանին նիւ-
թական նպաստ մը լինի իր քաղա-
քէս մեկնելուն առթիւ ինչպէս որ
ինք խնդրած էր իր հրաժարագրի
մէջ, Հոգարարձութեան տոնհոսպե-
տը Տիար Յ. Սահաթճեանի գիտո-
ղութիւն մ'ըրաւ որ ժողովուրդն
ինչ պիտի ըսէ երբ լսէ թէ քահա-
նայն հրաժարեցնելէ յետոյ անոր
գումարական նպաստ ալ տրուած է.
գիտէ՞ք, յարեց, ինչեր կը խօսուին
ժողովրդին մէջ այս քահանային հա-
մար, Տ. Չէշէեան յանկարծ բացա-
գանչեց թէ ժողովուրդը չափիւններ
են, Արմէնիայի խմբագիր-անօրէնը
որ իրրեւ ժողովական ներկայ կը
գտնուէր, բուն կերպով բոլորեց
ժողովուրդը արհամարհող այդ նա-
խատական խօսքի դէմ և յայտարա-
րելով թէ չէք չէ կարող մասնակցիլ
ժողովի մը ուր Հայ ժողովուրդը
չափիւններ կը կոչուի, մեկնեցաւ ժո-
ղովատեղէն: Հետեւապէս չենք դիտեր
թէ այնուհետեւ ինչ եղած և ինչ
որոշում տրուած է այդ պատկառելի
ժողովի մէջ...:

Մարսելի Հայ երիտասարդաց Միութեան
վարչութիւնը խնդրած է մեզնէ ծա-

րժիշկներ:

Սելանիկի հայերու մեծ մասը թիւր-
քերոյ ծովափնեայ քաղաքներէն են, կան
նաեւ Սվազիներ, Բաղէշցիներ, Թաթաթ-
ցիներ և վանեցիներ:

Փոքրիկ փողոցի մը մէջ կը դանդաղ
յոց եկեղեցին, ինք ալ փոքրիկ՝ մէկ քա-
հանալով և մէկ քանի տիրացուներով:
Ասոր հետ միասին եկեղեցին մաքուր ու
կոկիկ է և եղած է օճախը միթարանքի ու
սփոփանքի բոլոր այն Հայերուն համար,
որոնք Սելանիկ ընկած են ու առաջնորդի
պէտք ունեցած են:

Եկեղեցիի ու տեղացի նշանաւոր Հայե-
րու նախաձեռնութիւնով տակէ մէկ քանի
օր առաջ հոգեհանգիստ կատարուած է եղեր
թիւրք կառավարութեան ձեռքով խողովոց-
ւած հայերուն համար. հոգեհանգստին
ներկայ եղած են հիւպատոսներ, որոնց
բողոքագիր մ'ալ տրուած է:

Այժմ հոս ձեռնարկուած է հանգանա-
կութեան, որպէսզի Հայերուն օգնեն և
մասամբ երկրի տառապանքներուն օժան-
դակեն: Կը թուի թէ բաժանորդութիւննե-
րով վճարուած այս հանգանակութեան գու-
մարը ամսական 500-600 ֆրանգ ըլլալու
է: Գումարը թէն փոքր, բայց ուրախալի
և շնորհաւորելի է այս աեղի Հայերու
սոյն ձեռնարկը:

նույնանի թէ Միութեան գանձապահը Տ. Համբարձում Տիւրկերեան հրաժարած և իր հրաժարականը ընդունուած լինելով հոկտ. 10ի լինող հանուր ժողովէն, վարչութեան հոկտեմբեր 11ի նստին մէջ նորգանձապահ ընտրուած է Տ. Գարեգին Քիզիրեան, որի հասցէն է

Mr. Karékin Kizirian
Pâtisserie
4, Place St.-Michel
MARSEILLE

ՌՈՒՍԻԱԻ ՎԵՐՋՆԱՎՐԸ ՊՈԼԿԱՐԻԱԻՆ ՌԻՂՂՈՒՄԸ

Ահաւասիկ այն վերջնադիրը որ Սոֆիաի ռուսական դեսպան Տ. Զաւինսքի հոկտ. 4ի երկուշաբթի կէսօրէն յետոյ ժամը 4ին յանձնեց Պուլկարիաի նախարարապետ Տ. Բաւտյանովին, ինչպէս զրուած էր Արմէնիաի նախորդ թուին մէջ:

Պուլկարիաի մէջ այժմ կատարուող դէպքերը կապացուցանեն թէ Ֆէրտի-նանտ Թագաւորի կառավարութիւնը վերջնական որոշում տուած է իր երկրի բաղդը յանձնելու Գերմանիաի ձեռքը:

Գերմանացի եւ աւստրիացի սպայների ներկայութիւնը պատերազմական նախա-րարութեան եւ զորքանակի սպայակոյտին մէջ, զօրքերի կեդրոնացումը Սեր-պիաի մօտակայ շրջանին մէջ եւ Սոֆիաի դաւնիսին մեր թշնամիներէ դրամական օգնութիւն ստանալը երկար տարակոյտի տեղ չեն թողուր ալ թէ Պուլկարիաի գլխ-ւորական պատրաստութիւններն ի՞նչ բա-նի-նաւար են:

Համաձայնութեան տէրութիւններն որոնք կը ցանկան իրագործել պուլկար ժողովրդի փափաքները, մի քանի անգամ կանխաւ իմացուցին Տ. Բաւտյանովին թէ Սերպիաի դէմ ունէ թշնամական գործողութիւն իրենց դէմ ուղղուած պիտի նկատեն: Այդ ազդարարութիւններին ի պատասխան՝ պուլկար նախարարապետին կողմէ տրուած հաւաստիքներին կը հակասեն կատարուած եղելութիւնները:

Ռուսիաի ներկայացուցիչը, Պուլկարիա-ին թիւրքական լեւոն ազատուելուն անջնջելի յիշատակովը անոր հետ կապուած, չկրնար իր ներկայութեամբ նուիրագործել այն պատրաստութիւնները որ սլաւ եւ ռաշնակից ժողովուրդի մը դէմ եղ բայրասպան յարձակում մը գործելու նպատակով կը կատարուին:

Հետեւեալէս ռուսական դեսպանը իր-րաւան ստացած է իր դեսպանատան եւ հիւպատոսարանի պաշտօնակցներով մէկ-տեղ միմեկի Պուլկարիայէն ելնէ պուլկար կառավարութիւնը քան եւ չորս ժամի մէջ չնայ իր յարաբերութիւններ պուլ-կան դատի եւ Ռուսիաի թշնամիներին Ռուս եւ չեխներէ անմիջապէս օգնու-պարն դնել այն վիտուորական սպայները որոնք Համաձայնութեան տէրութիւննե-րին դէմ պատերազմող պետութիւնների զօրքանակներին կը վերաբերին:

ՀԱՄԵՐՈՒՄԻԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ֆրանսական զօրքերը Շամբայի մէջ երկրորդ և նշանաւոր յաջողու-թիւն մ'ալ տնեցան հոկտ. 7ի դի-շերը իրենց ստիտական եռանդուն յարձակումով թշնամիին ձեռքէն իր-քիցին ոչ միայն Գահիւր գիւղը, այլ և այդ գիւղի հիւսիսակողմը գտնե-լուց և 199 թուահամարով նշանակ-ւած բլրակի զազաթը որ գիւղին

հետ մէկտեղ մի տեսակ ամրոց կը կազմէր: Այդտեղ ալ մի քանի հա-զար զերմանացի զօրք գերի ինկան Ֆրանսացիների ձեռքը:

— Նոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն որ վերջին օրերի ըն-թացքին մէջ, Լուսի առջև և Ֆրան-սաի հիւսիսակողմը անդլիական և ֆրանսական ճակատներին դէմ Գեր-մանների ուժգին հակադարձակումնե-րը յանդած են իրենց ծանր և բազ-մակորուստ պարտութեան: Գլխաւոր յարձակումն բրած են երեքէն չորս զօրքաժիններ որոնք բոլորովին յե-մղուած ու ցրուուած են: Գաշնա-կիցների գծերին առջև թշնամիին զեանի վրայ թողած մեռելների թի-ւը կը հասնի 7էն 8.000ի:

***

Ֆրանսական զօրքերը հոկտ. 5ին սկսան իրենց նաւերէն իջնել Սալո-նիկ: Անգլիական զօրքերն ալ հե-տեցան իրենց: Յոյն ժողովուրդը ոգևորուած սիրալիր ընդունելութիւն մ'ըրաւ: Առաջին անգամ լինելով 32.000 դաշնակից զօրք իջած են Սալոնիկ, որոնցմէ 5.000ը Անգլիացի էին, մնացածը Ֆրանսացի:

— Պուլկար կառավարութեան կող-մէն Ռուսիաի վերջնադիրն տրուած պատասխանը որ ռուս դեսպանին յանձնուեցաւ հոկտ. 5ի երեքշաբթի օր ժամը 2ը 40 րոպէ անցած, զո-հացուցիչ չլինելով, դեսպանը ազ-գարարեց Տ. Բաւտյանովին թէ գիւանդակական յարաբերութիւն-ները խզուած են և իր անցածութիւ-թեւ խնդրեց:

Ռուսական, ֆրանսական և անգ-լիական զեապանները հոկտեմբեր 7ին մեկնեցան Սոֆիաէն: Ռուսականը Բուսնովի ճանապարհով Ռուսմանիա և անկէ ալ Ռուսիա վերադարձաւ: Իսկ ֆրանսականն ու անգլիականը Տէտէաղածի ճանապարհով վերա-դարձան իրենց երկիրներ: Պուլկար կառավարութիւնն ու թագաւորը իրենց կողմէ պատու իրականքի զրկե-լով շատ յարգանքով ու պատուաւոր կերպով ճանապարհ գրին դեսպան-ները մինչև պուլկարական սահմա-նադրուիլը: Սերպիաի և Պէլժիգի զեապաններն ալ մեկնեցան Պուլկա-րիաէն: Ամենքն ալ իրենց պուլկա-րաբնակ հպատակների պաշտպանու-թեան գործը յանձնեցին Սոֆիաի հօլանտական զեապանին:

— Կրասի թէ Աթէնքի գերաւ-նական դեսպան Տ. Ենէքի պնդումին վրայ կատանդիմնա թաղաւորը հրաժարեցուցիչ և Տ. Ենէքիէն չեղող նա-խարարապետութեան:

— Յունաստանի Նոր նախարարու-թիւնը կազմուեցաւ հետեւեալներով: Տիարներ՝ Զալմիս վարչապետ և արտաքին գործերի նախարար: Տրակուսիա երկամական նախարար: Բալկա գաւառական և երկաթուղային: Թեոդորիս հանրային կրթութեան և ազգային անտեսութեան: Զօրավար Կանաքիցա պատերազ-մական:

Ծովակալ Գոնդուրիոյիս ծովային:

Տ. Զալմիս որ երբեք կրէտէի կառավարիչ եղած է, Քառեակ Հա-մաձայնութեան տէրութիւններին համակիր կը նկատուի և կըսուի թէ անոնց հանդէպ բարեհաճ չէզոքու-թիւն մը պիտի լինի իր քաղաքական ուղղութիւն և այդ չէզոքութենէ չպիտի չեզի եթէ ունէ կողմէ Յու-նաստանի վրայ յարձակում մը չլինի:

— Գերման և աւստրիական 200.000 զօրքեր է բաղկացած ահա-գին բանակ մը, զօրավար Մաքեն-սէնի հրամանատարութեամբ, յաջո-ղեցաւ Գանուր և Սալ գետերէն անցնելով մտնել Սերպիա:

Պէլկարա մայրաքաղաքը, կատաղի կռուէ մը յետոյ, հոկտ. 10ին, ինկաւ Գերմանների ձեռքը: Ինչպէս յայտ-նի է, պատերազմի առաջին օրերէն արքունիքը հեռացած է Պէլկարաէն որ Սաւորիաի ձեռքն ալ ինկաւ այն ատեն և Սերպերը յետ առած էին ի վերջոյ: Պէլկարա գիւրաւ պաշտ-պանութիւն քաղաք մը չէ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանէն ստացուած տեղեկու-թեան մը համաձայն, ռուս զօրքեր երկու անգամ յաջորդաբար ցամաք իջած են Էնզելի որ պարսկական փո-քրիկ նաւահանգիստ մ'է կասպից ծովին վրայ, Կիլանի նահանգին մէջ: Արտապիլ քաղաքին մէջ քիչ մը դա-դար տնեղէ յետոյ այդ զօրքեր ուղ-ղուած են դէպի Ղազվին:

Ռուսիա իր այդ կարգադրութեամբ կարեւոր պատասխան մը տուած եղաւ գերման գործակաւարների Պարս-կաստանի մէջ գրգռիչ գիւրք մը բռ-նելուն և թիւրքերին ալ Բիրման-չահը գրաւելուն քանի որ պարսիկ կառավարութիւնն ինք անկարող կը գտնուի յարգել տալու իր չէզոքու-թիւնը:

— Գերմանական լրագիրների գրածին նայելով, սրբազան պատե-րազմի կուսակից Պարսիկները սպան-ներ են Սպահանի անգլիական հիւ-պատար և հիւպատոսարանիանգ-լիացի զօրքերը:

ԶԱՆՈՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պեարոգրագէն կը հեռագրեն հոկտ. 7ին թէ Կովկասի նոր փո-խարքայ նիկոլա մեծ գուքսը հա-սեր է Թիֆլիս որ երկրին զանա-զան ժողովուրդների կողմէն շատ ջերմ ընդունելութիւն մ'եղեր է իրեն:

— Պեարոգրագի լրագիրներին նայելով, ռուսական Բոլշեիաէն և Լիթուանիաի մեծ գքութեանէն փա-խուսական Պեարոգրագ, Մոսկուա, ՔիէՖ, Խարկով և այլ քաղաքներ ապաստանած Բոլշեիացիների թիւը 4 1/2 միլիոնի կը հասնի: Ռուս կա-ռավարութիւնը այդ փախստական-ներին օգնութիւն հասցնելու մեծ ջանքեր կընէ: 25 միլիոն բուրլի

յատկացուցեր է ամէնէն աւելի կա-րտներին բաշխուելու: Տուածի այն անդամներ որոնք օգնութեան յանձ-նախումբ մը կազմած են, կարծիք յայտնեցին թէ 200 միլիոն բուրլի պէտք է այդ փախստականների բո-լոր պէտքերը հոգալու համար:

— Անգլիաի և Ֆրանսաի փոխա-ռութիւնը Ամերիկաի Միացեալ-Նա-հանգներին մէջ մեծ յաջողութիւն ունեցած է և ամբողջովին ստորա-գրուած է: 500 միլիոն տղարի այս փոխառութիւնը 6ամսի համար պա-տերազմական ծախքերին կը բաւէ: Եթէ հարկ լինի երկրորդ վեցամ-սեակի համար ալ փոխառութիւն մ'ընելու այժմէն յօժարութիւն ցոյց կուտան Ամերիկացիները:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Լիոն. Պ. Թ. — Այս միջոցիս ըս-պառած է կը յուսանք քիչ ատենէն նորէն ստանայ և զրկեր:

Փարիզ. Հ. Տ. Մ. — Կարդացէք վերեւի պատասխանը:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Հարաւային Ամերիկաի Սան Բաւ-լօ քաղաքէն վանեցի Գաուպար փո-սիկեան կը խնդրէ իմանալ թէ իր մայրն ու քոյրը ողջ մնացած են վանի մէջ կամ ի՞նչ են եղած:

Տեղեկութիւն ունեցողէն կը խըն-դրուի հաղորդել խմբագրութեանս միջոցով:

ԾԱՆՈՒՑ ԳԻՐԲԵՐ

Ազգասէր (Արշարունեաց ընկերութեան խնդրանքով Ն. Ղ. Ինճիհեանի գրած և նորն ընկերութեան ծախքովը հրատարակ-ւած տետրակ մ'է ազգասիրութեան յոր-դորդ, որի մէջ ցոյց կը տրուին ազգա-սիրութեան հրաշալի արդիւնքները, հին և նոր ազգերի ազգասէր մեծ մարգերի կա-տարած գործերէն օրինակներ բերուելով): Բ. տպգր. 1902: 1,70 (1,80):

Պող եւ Վիլհելմ (Սերադեղ սրտաշարժ պատմութիւն մը որ ֆրանսերէնէ թարգ-մանուած է գրեթէ ամէն լեզուի, ինչպէս և հայերէնի թէ՛ զարար և թէ՛ աշխար-հաբար և զանազան անձերէ: Մեզ մօտ ծախու-զանուածը Աստուածատուրեան Մանուկ պէլի աշխարհաբար թարգմանածի Գ. տը-պագրութիւնն է, պատկերներով զարդա-ւած 1 ֆր. և 20 սնդմ. (1,40):

Մ. Վարժապետեան, ճեմ: Բ. Գ. Մե-ռիէ, և անց ալ է՝ հօրի բանակայ Տօ-նիկէն պատմուած: Տպգ. Մարգարեան կաղւաւած: 2 ֆր. (2 ֆր. 25):

Բախուսան. Կիւրոս կղզի (Ա. Աշ-խարհագրական և պատմական տեսու-թիւն: Բ. Հայ գաղթականութիւն): 1 ֆր. 25 (1, 35):

ՏՆՕՒԷ. — ՄԱՐԿԵՐ

ՓՈՔՔՈՒՆ ԳԱԼԵԱՆ
ՍԱՐՍԵՆ

Հայերն Տպարան. Փոքրագրակաթ
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi